

אשגרת שם

שילה בר אבינא עבד עובדא כוותיה דרב כו' גדייה [שמתיה], אמר ליה ולא מסתפי מר מדליקתא [שמה תכוה בגחלתו], א"ל אנא איסי בן יהודה, דהוא איסי בן גור אריה, דהוא איסי בן גמליאל, דהוא איסי בן מהללאל אסיתא דנחשא דלא שלט ביה רקבא.
ברש"י: משום דשמה הכי דרש לשמיה הכי.

(גדה ל"ו סע"ב).

הוכחנו במחקר ראשון כי יש שהוזכרו בספרותינו התלמודית אישים שונים בכינוי על שם מאורע גדול או מאמר חשוב שעל ידו נודעו בבי מדרשא ונתפרסמו בקהל, אבל לא יתכן לומר כי חכם אשר דבריו מצויים בכל משא ומתן של הלכה ובמדרשי חכמים יקרא על שם מאמר בודד, והנה המתבונן ימצא בכל זאת יחס והתאמה מתוכן איזה מאמר לשם אומריו, והמקרה לא יתמיד, ברור איפוא כי לא מפני שאמר הלכה זו נקרא על שמה כי אם להיפוך מפני ששמו כך התעניין לדרוש בפסוקים או בענינים שהם מעין שמו, שם השגור בפיו ובמחשבתו, כאשר נקט ר' יהודה מי שטעה וכתב יהודה בלא דל"ת כו' גטין כ' ע"א, ואמר רב כהנא הואיל ושמעתתא דכהני היא אימא בה מילתא עירובין ח' ע"ב, ורב כהנא מסייע כהני שם ק"ח א.

וכאמרם בסנהדרין צ"ח ב מה שמו של משיח, דבי רב שילה אמרו "שילה" שמו, דבי ר' ינאי אמרו "ינון" שמו, דבי רב חנינא אמרו "חנינא" שמו, שהן לא נחשוב כי רב שילה נקרא בזה השם לאשר בבית מדרשו דרשו כך כי אם לחיבת והוקרת שם הרב התעניינו בני ישיבתו לדרוש שגם משיח נקרא כן.

השתוות ויחס ענין הדרוש לשם הדורש מוצאים אנחנו הרבה מאד, מהם בברכות ז' ע"ב מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו אר"ש בן אבשלום כו' – שם ל' רע"ב יתיב ר"ח קרא כו' א"ל פוק קרא קראך לברא כו' – שם ל"ט ב תני תנא קמיה דריב"י מניח פרוסה בתוך השלימה, א"ל מה שמך, א"ל שלמן כו'.

בשבת ק"ח א: א"ל רב לקרנא כו' א"ל מה שמך, קרנא, א"ל יהא רעוא דתיפוק ליה קרנא בעיניה – שם ק"כ ע"א אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן, ואשגרת לשון זו נמצאה עוד שתי פעמים בתלמוד בבבא מציעא נ"ד ב ובחולין ק"ל ע"ב, ובכולם רב חסדא הוא שאמרם – שם קנ"א ב א"ר חגא אלו בני אדם שעושים כל ימיהם כחגים.

בעירובין נ"ד א א"ר מתנה מאי דכתיב וממדבר מתנה כו' – שם ע"ב א"ר הונא מאי דכתיב הון מהבל ימעט כו' – שם נ"ט א כעיר חדשה שביהודה דברי ר' יהודה – ושם ע"ג רע"א מ"ט דר"י בן בבא דכתיב ודניאל בתרע כו' ובתוס' שם תרע = בבא.

בפסחים מ"ב ב א"ר יהודה ביהודה וכו' – וכ"ה שם נ"א א וביבמות מ"א סע"א, כתובות י"ב א, בבא בתרא ק' ע"ב, שם קכ"ב ועוד.

ביומא ס"ט ב אמר רב גידל שגדלו בשם המפורש – שם פ"ז א א"ר ירמיה מאשפות ירים אביון – בסוכה מ"ח ב מנה"מ א"ר עינא ושאתם מים בששון ממעיני הישועה, כמו הסמוך לזה: תרי צדוקי חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה א"ל ששון לשמחה אנא עדיפנא ממך מדכתיב ששון ושמחה ישיגו כו' – במגילה טז א ולבנימין אמר חמש חליפות אמר ר' בנימין רמז רמזו לו כו'.

ביבמות ס"ד א א"ר יצחק יצחק אבינו כו' – שם ע"ה ב משום דאתי ממולאי אמריתו מילי מוליתא כו' – בסוטה ל"ז א ר' מאיר אומר קפץ שבטו של בנימן, א"ר יהודה לא כך הוה כו' קפץ נחשון כו' – שם מ"א א באותה שעה שהחניפו לאגריפס כו' משום שגבר אגרופה של חנופה ראה מהרש"א שם – שם מ"ז א א"ר חנין חן מקום על יושביו, א"ר יוחנן שלשה חינון הן כו' וראה בבראשית רבה פע"ט ר' יוחנן אומר ויחן את פני העיר חנן את הפנים שבעיר ...